

portret  
van een  
*ex*-veelpleger

HET





## Onderzoek

IDO WEIJERS EN  
DIANE VAN DRIE

# GAAT VERWATEREN

Dit portret is een voorpublicatie uit *Stoppen of volharden. Portretten van jonge veelplegers* van Ido Weijers en Diane van Drie. Het boek is het resultaat van een longitudinale studie naar 81 jongvolwassen (ex-)veelplegers. Het biedt een indringende analyse van de worsteling om te stoppen met criminaliteit als die eenmaal tot routine is geworden. Dit blijkt bij jonge veelplegers een typisch leeftijdsspecifiek proces. Zij stoppen omdat ze beseffen dat doorgaan hen niet de gedroomde weelde oplevert, ze zijn de stress zat en voelen zich er te oud voor. De ouders blijken in dit proces een sleutelrol te spelen, die om nadere bezinning vraagt.

Op 25 september zal *Stoppen of volharden. Portretten van jonge veelplegers* worden gepresenteerd en bediscussieerd op een congres in de Jaarbeurs Utrecht. Weijers en Van Drie stellen dat degenen die serieus bezig zijn te stoppen waar mogelijk moeten worden geholpen, bijvoorbeeld met verhuizing naar een andere buurt. Twijfelaars moeten in die richting worden gemotiveerd. En voor degenen die van plan zijn om gewoon door te gaan, bepleiten zij een nieuwe sanctie, de 'financiële curatele'.

**R**oel is een grote, forse jongeman van Nederlandse afkomst. Hij is 23 jaar, een drukke prater maar vooral druk in zijn hoofd, liefst heeft hij voortdurend een jointje bij de hand om rustig te worden. Vlak voordat we hem interviewen heeft hij nog snel een paar hijsjes genomen. Roel vertelt dat hij, toen hij nog op de basisschool

zat, samen met een paar vriendjes te ruig op de fiets door de straat had gereden en daarbij de auto van een buurman had beschadigd. 'Ouders hebben vijftig keer gewaarschuwd en dan toch doen. Ja dan komt de buurman aan de deur: "ja hij gooit zijn fiets zo tegen de auto aan". Dat vond mijn moeder toen niet zo leuk. Terwijl mijn vader, die werd dan echt kwaad zeg maar, daar was je dan echt van onder de indruk.'

Deze pedagogische frictie keert steeds terug in zijn verhaal. Zo wordt al vroeg geconstateerd dat de combinatie van medicijnen, alcohol en ecstasy, desastreus is. Roel trekt zich daar echter niets van aan. Zijn moeder maakt daar uiteindelijk ook nooit een probleem van, terwijl zijn (stief)vader er ronduit tegen is, er voortdurend voor waarschuwt en pogingen onderneemt om Roel bij te sturen. Een dergelijke pedagogische frictie tussen de ouders komen we vaak tegen bij jongens die nog *niet* zijn gestopt: moeder vertrouwt haar zoon en

door **Ido Weijers**  
en **Diane van Drie**



## Op een gegeven moment zie je ze alleen nog maar op teletekst

blijft hem zo lang mogelijk vertrouwen en zijn daden vergoelijken. Vader volgt een strengere lijn dan moeder en als vader eisen stelt, worden die vervolgens door moeder gerelativeerd. 'Mijn moeder zei dan: "Kom maar even mee naar de schuur jongen, wat heb je allemaal gedaan?" Maar het ergste is, dan moest ik het aan mijn vader gaan vertellen. Dat was gelijk mijn straf. Hij gaf natuurlijk de straf. Hij zei tegen mij: "fiets inleveren, elke week huiswerk controleren". Dan ging ie wel gewoon checken dat ik het zelf zat te doen, of dan moest ik het beneden maken of zo. En dan kon ik het gewoon doen, want anders kon ik het weekend niet naar buiten.'

Meestal zijn het de moeders die hun zoon weer komen opzoeken als hij voor de zoveelste keer vastzit. Maar bij Roel ging dat veel verder: 'Mijn moeder was gewoon heel makkelijk weet je, zij zei gewoon tegen mij: "is goed jochie, doe maar". Zij zou niet eens, als ik zou zeggen: ik kan gratis aan een fiets komen dan zou zij, zij is net zo impulsief als mij zeg maar, zou ze zeggen: ja tuurlijk! Mijn vader die zou gelijk, net een agent, die zou gelijk zeggen: nee dat kan niet, dat hoort niet.'

Roel heeft tot z'n twintigste allerlei opleidingen een tijdje gedaan, steeds een paar maanden. Hij kon het geduld niet opbrengen om langer met zo'n opleiding door te gaan. Hij heeft geen enkel diploma. Hij heeft bijvoorbeeld wel geleerd hoe je auto's moet spuiten, maar daarvoor heeft hij alleen een eerste deelcertificaat. 'Een koplamp eraf schroeven, dat hou ik niet vol. Is misschien een slechte eigenschap, maar dat ken ik gewoon niet. Ik moet bezig blijven, doorgaan, dingen leren. In

mijn hoofd haal ik die hele auto al uit elkaar. Maar ik moet dan wachten, weet je wel ...' Wachten valt hem zwaar; hij is het liefst alsmaar bezig. Hij houdt wel heel erg van vissen; daar wordt hij ook rustig van. Maar hij is ook gek op helemaal los gaan op feesten, samen met z'n vrienden. Die behoefte aan losgaan keert steeds terug in het soort delicten waarbij hij betrokken is.

Op zijn veertiende krijgt Roel voor het eerst een kleine taakstraf vanwege diefstal van een fiets. In de beleving van Roel en zijn vrienden telde dat eigenlijk niet als diefstal, omdat er niks aan voorbereid was en omdat het niemand om die fiets ging. Ze gingen stappen en namen uit baldadigheid een fiets mee. 'Je bent met een groep, weet je. En dan ga je gewoon stoer doen tegenover elkaar.' Een jaar later wordt hij gearresteerd, omdat hij tijdens zo'n zelfde partijtje stappen een agent uitscheldt. 'Ik was altijd in de groep gewoon degene met de grootste bek. En degene die vooraan stond.' Op zijn zestiende jaar moet hij opnieuw voor fietsendiefstal voor de jeugdofficier verschijnen. Nu heeft hij een willekeurige, losstaande fiets gepakt en in de gracht gegooid, voor de lol. 'Je kan niet in je eentje een fiets in de gracht gooien, dat doe je niet. Dat is niet leuk. Ja, dat klinkt heel stom, maar het gaat er toch om dat er mensen kijken.'

Het jaar daarop loopt het helemaal uit de hand. Roel maakt zich diverse malen, zeer kort na elkaar, schuldig aan vernielingen en een keer aan diefstal. En dan, plotseling, vanaf zijn achttiende, wordt het rustig. Geen provocaties meer, geen politiecontacten. Op zijn twintigste wordt hij nog



een keer opgepakt voor bedreiging. ‘Vechtpartijtje met de onderbuurman hier. Ja, ik niet eens maar me zwager, ken je nagaan, haar broer. Maar eh, ja uiteindelijk heb ik tegen hem gezegd: “je kunt maar beter wegwezen cowboy”. Ja, ik had een beetje de verkeerde woorden gebruikt om dat te zeggen natuurlijk, dat ie weg moest wezen zeg maar, dus ik moest ook mee.’

Roel heeft een zoontje van drie. Dit is de reden dat hij zich de afgelopen jaren heeft koest gehouden en niet meer met de politie in aanraking is gekomen. ‘Ja dat (de geboorte van zijn kind) is wel een beetje de redding geweest.’ Sindsdien heeft Roel zijn leven fundamenteel omgegooid. Toen z’n zoontje op komst was, is hij met zijn vriendin, met wie hij al zes jaar een relatie heeft, gaan samenwonen in een andere buurt. Zij werkt parttime. Hij heeft ook voor het eerst al twee jaar vast werk.

Weliswaar met veel kritiek op zijn baas en dat hij beter voor zichzelf in deze branche kan beginnen, maar eerder hield hij het nergens langer dan een paar weken uit. Samen met zijn vriendin heeft hij inmiddels een redelijk inkomen. Alles wijst erop dat hij sinds de geboorte van zijn zoontje voor zijn gezin kiest.

Maar Roel heeft het daar niet makkelijk mee, vooral niet met het loslaten van zijn oude vriendengroep: ‘We waren echt een groep! We waren broeders, iedereen hielp elkaar en zo. Onaantastbaar, niemand die ken je wat doen zeg maar.’ Roel heeft graag mensen om zich heen, drukte, kameraden, en hij wil graag trouw blijven aan zijn oude vrienden. Hij signaleert tegelijkertijd heel helder dat ze uit elkaar groei-

en. Het sleutelbegrip is bij hem ‘verwateren’. ‘Ik heb niet echt gebroken, maar je hebt ook verwateren, doordat je minder met ze omgaat. Kijk, in bepaalde cafeetjes en zo waar ik altijd kwam, daar loop ik nog wel eens binnen weet je. Daar zitten dan de oude jongens zeg maar. Zoals nu bijvoorbeeld, aankomend oud en nieuw, dan kom ik daar eigenlijk al niet meer, omdat ... ik woon nu in een ander deel van Utrecht. En als ik naar de sportschool ga, daar kom ik ze nog wel eens tegen. Maar echt zoals bijvoorbeeld kerst vieren, dan ga je op een gegeven moment om met mensen met kinderen en ja, dat gaat toch een beetje verwateren, zeg maar. Het is meer dat ik op mezelf effe hier in ga, daar uit ga en hun effe ontmoet, paar pilsjes achterover en wanneer er gekke dingen gaan gebeuren dan ga ik weer naar huis, weet je. Op een gegeven moment hebben hun ook hun eigen weg. Dan zie je ze alleen nog maar op teletekst. Ik kan niet altijd mee, ik moet me geld ook bewaren voor thuis. We gaan een weekendje weg, dat kost 500 euro, naar Engeland met de club, dat kan niet weet je.’

‘Ja, stoppen ..., dat ging gewoon vanzelf. Met dat blowen is dat ook. Dat stoppen, dat is precies hetzelfde. Je moet iets anders doen. Je moet er echt zelf van overtuigd zijn en afleiding hebben en dan, en zeker niet het opzoeken weet je. Maar je moet er ook zeker niet van weglomen. Want dat werkt niet. Want als je het tegenkomt en je hebt het drie maanden niet gezien, dan is de verleiding heel groot.’

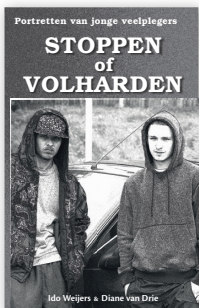
Zijn zoontje is zijn redding. Daar is hij volledig van overtuigd. Maar aan de andere kant staan



## Onderzoek

IDO WEIJERS EN  
DIANE VAN DRIE

# We waren broeders, iedereen hielp elkaar



toch ook sterke verleidingen ... 'Ik houd van hardstyle feesten en zo en dan één of twee keer in het jaar, dan breng ik mijn zoon wel eens naar oma en dan snuif ik wel wat weg, maar dan wil ik hem ook anderhalf, twee dagen niet zien. Want ik ken dat. De eerste keer dat ik dat had gedaan, toen was hij denk ik een jaar oud of zo. Toen had ik hem gelijk de eerste dag opgehaald, want ik miste hem zo erg. Maar ik voelde me zo schuldig, ik keek 'm aan en ik dacht van: "hij ziet het" weet je. Da's toch erg! Dus dan laat ik 'm meestal twee dagen daar. En dan ga ik d'r weer keihard tegen-aan. Maar dan voel ik me gewoon nog zo schuldig! Maar ik doe het toch.'

'Ik ben niet echt gestopt of zo. Ja ik doe wel niks, maar ik bedoel, het is gewoon een soort automatisch gaat het, weet je wel? Net als zo'n beetje een moedergevoel, zeg maar. Kijk automatisch denk ik nu wel een soort van, ja als ik niet oplet ben ik de sjaak weet je. En vroeger had ik dat niet, dan gebeurde het gewoon. (...) Maar ik ken niet heilig worden. Als iemand wat tegen mij zegt, ik heb ook een soort eergevoel snap je? Soms denk ik ook wel eens, ik ben net een Marokkaan. Eigenlijk moet ik dan doorlopen, en dan zeggen ze 'kom nou'. Nou, dan wordt het matten. Dat ken ik gewoon nog steeds niet, dan voel ik me gewoon beledigd. Dan lig ik thuis op de bank te denken: waarom heb ik hem niet gewoon gek gemaakt. Dan heb ik gewoon verloren en daar ken ik niet tegen hè! Dat is het allerergste voor mij. Daar gaat het fout met me hoor.'

Roel fantaseert ook nog graag mee over mooie 'klappers'. 'Kijk als iemand tegen mij zegt, je moet

mijn vriendin ophalen in Eindhoven, maar je moet er wel zonder licht naartoe rijden, krijg je van mij een ton, dan ga ik gelijk rijden! Als iemand tegen mij zegt, je moet een gestolen tv brengen en je krijgt er tienduizend voor, dan denk ik: nou ja pik 'so happen', dat zou ik gelijk doen. Je moet in Nederland gewoon voor je eigen kiezen.' Deze fantasieën zeggen waarschijnlijk minder over de werkelijke kans dat Roel opnieuw in de fout zal gaan dan over zijn geestelijke souplesse en zijn bereidheid om mee te fantaseren. Maar ze zeggen wel iets over zijn worsteling om het rechte pad te houden. Er rust in elk geval een zware last op de fragiele schouders van zijn zontje. ★

IDO WEIJERS was van 2004 tot 2011 bijzonder hoogleraar Jeugdstrafrechtpleging en is sinds 2011 bijzonder hoogleraar Jeugdbescherming aan de Universiteit Utrecht.

DIANE VAN DRIE is sinds 2008 betrokken bij het onderzoek vanuit de Universiteit Utrecht naar jonge veelplegers. Daarnaast werkt ze in de hulpverlening aan jongvolwassen zwerfjongeren.